

Kunstkritiek in Nederland, deel 11

Door Jan Dietvorst,

geplaatst op website: *BeursBijzondereUitgevers*, op 19 juli 2017



Wegwijzers in oude en moderne kunst is het elfde en laatste deel dat in de monumentale reeks *Kunstkritiek in Nederland 1885 – 2015* bij uitgeverij NAI010 is verschenen. De opzet is steeds om met een bloemlezing van teksten uit kranten en tijdschriften een bepaald tijdvak, artistieke stroming of een ontwikkelingsgang van de beeldende kunst vanaf 1885 weer te geven en te becommentariëren. Peter de Ruiter – met Jonneke Jobse de initiatiefnemer van de reeks – maakte deel 11 over de kunstkritiek van Jan Engelman, Jos de Gruyter, Kaspar Niehaus en A.M. (Bram) Hammacher.

Wat hen verbond schrijft De Ruiter in zijn uitstekende inleiding is het besef deel uit te maken van een generatie die getuige was van een wereld in chaos en ontwrichting ten gevolge van de Eerste Wereldoorlog. In de eerste stukken in het boek proberen de critici de beginselen van (hun) kunstkritiek te formuleren; De Ruiter heeft zijn inleiding de titel 'Wegwijzen, oordelen en partij kiezen' gegeven. Opmerkelijk is dat drie van de vier als schilder of schrijver ambities hadden, hun programmatische teksten lezen als een geloofsbelijdenis, een kenmerk dat overigens in alle teksten in het boek, onafhankelijk van het onderwerp: oude kunst/moderne kunst, pro/contra – lijkt terug te komen.

Cézanne, Rembrandt, Renoir, Mattijs Maris, Maillol, Rodin; het zijn niet de kunstenaars waarop wij in het tijdvak dat deze stukken bestrijkt (1918 – 1965) vooral terugkijken. Er zijn geen kritieken over DADA, surrealisme, Mondriaan, Bauhaus of het Expressionisme. Het Interbellum brandde en schitterde voor hen op een andere wijze dan voor de degenen die na 1945 geboren zijn. De afstand zit al evenzeer in de wijze van uitdrukken. De meeste van deze stukken verschenen in dagbladen, maar citaten in het Frans werden niet voor de lezer vertaald. Engelman, De Gruyter, Niehaus en Hammacher schrijfwijze zouden wij tegenwoordig dichterlijk, literair en essayistisch of filosofisch noemen. Hammacher gebruikt in een stuk over Renoir de uitdrukking: 'goddelijke verdichtingen van het levensbeeld'. Hij legt het verder niet aan zijn lezers uit, de indruk bestaat dat zij zich namelijk met evenveel gemak bedienden van woorden als 'ziel' en 'wezen' en daar anders dan wij zich iets zeer concreets bij voorstelden.

Deze teksten vragen met andere woorden om aandachtige en zorgvuldige lezers. Ondanks de afstand in tijd en stijl wordt het eens te meer duidelijk dat kunst bevlogen explicateurs en ware gelovigen nodig heeft.

SPIEGEL van KVNS

Kort na de Eerste Wereldoorlog traden enkele jonge, getalenteerde kunstcritici naar voren met een eigenzinnige en verfrissende visie op de nieuwste ontwikkelingen in de beeldende kunst. In duidelijke bewoordingen lieten Kasper Niehaus, A.M. Hammacher, W. Jos. de Gruyter en Jan Engelman precies weten waar zij stonden. Al spoedig werden zij gezien als belangrijke exponenten van de Nederlandse kunstcritiek. Of zij zich nu uitlieten over de cryptisch aandoende beeldtaal van Jheronimus Bosch of Marc Chagall, de sculptuur van Auguste Rodin, het abstracte werk van Piet Mondriaan, of over de experimenteerdrift van de nog jonge Karel Appel, steeds weer namen zij de lezer bij de hand langs kwalitatief sterke of juist minder geslaagde kunstwerken. In *Wegwijzers in oude en moderne kunst* is een fraaie selectie kritieken en beschouwingen bijeengebracht. Hierin tonen deze vier critici zich betrouwbare gidsen die de lezer van nu nog altijd weten te prikkelen en wegwijs maken op het labyrintische terrein van de moderne kunst.

Peter de Ruiter is verbonden aan de opleiding Kunstgeschiedenis van de Rijksuniversiteit Groningen. Hij publiceert over twintigste-eeuwse kunst en kunstcritiek en is hoofdredacteur van *Kunstcritiek in Nederland 1885-2015*. Kunsthistoricus Hans Ebbink is eind- en beeldredacteur van deze reeks.

KUNSTKRITIEK IN NEDERLAND 1885-2015

Deze elfdelige reeks vormt een uniek naslagwerk over de waardering van de moderne en hedendaagse beeldende kunst. Een zorgvuldige selectie van enkele honderden teksten van toonaangevende critici – kunstcritieken, journalistieke bijdragen, interviews en essays – biedt een breed publiek toegang tot belangwekkende kunst- en cultuurhistorische ontwikkelingen vanuit het perspectief van de Nederlandse kunstcritiek.

ISBN 978-94-6208-140-6



9 789462 081406 >

www.nai010.com
nai010 uitgevers

Peter de Ruiter/Hans Ebbink. *Wegwijzers in oude en moderne kunst/ Kunstcritieken van Niehaus, Hammacher, De Gruyter, Engelman 1918 -1965*, uitgegeven door nai010 uitgevers.